

Günter Grass i Claudio Magris el 2006 a Oviedo, tot i que al llibre es veuen a Alemanya

ELOY ALONSO / REUTERS

l'Estat que la nega obeint a la seva lògica de poder. [...] Grass identifica aquests valors amb la lluita per la pau, contra la política de poder russa i americana, que segons ell atia l'amenaça de guerra tot i tenir sota el seu vassallatge el cor de l'Europa central i endurir-ne les escissions. La lluita per la nació cultural alemanya seria, així, una lluita per la humanitat, perquè, pel fet de despertar forces contra la voluntat de poder dels grans estats, en frenaria el mecanisme agressiu.

Els seus interlocutors oposaven a Grass l'escepticisme del pragmàtic i ell els retreia la miopia del pragmàtic, que no millora el món perquè està convençut que és impossible millorar-lo. La seva utopia sembla certament ingènua, en un moment en el qual la lògica de destrucció torna a agafar empenya entre les grans potències i potser ja les està empenyent cap a algun *foedus sceleris* que podria comportar el sacrifici d'alguna nació, que vol ser ella mateixa, a la libido d'un Estat, a canvi de donar carta blanca a l'altre en algun altre lloc del món. [...]

Això també podria ser l'estil ètic prussià que evocava Grass, tot i que ell mateix el viola quan, amb una desimboltura gens infreqüent en els literats, emet judicis superficials sobre la situació econòmica o sobreestima la

importància del que succeeix en la societat cultural, perquè s'imagina que una trobada entre escriptors de l'Est i de l'Oest ja és en tot cas un pas cap a l'obertura del món, mentre que també podria ser simplement el ritual d'una corporació, el costum d'un club internacional. La poesia que es rebel·la al poder ha d'encarar-se amb la pròpia fragilitat, que la destina a un fracàs immediat però no treu valor al seu bon combat; de la mateixa manera que la llavor evangèlica també ha de saber sacrificar-se i morir per donar fruit.

24 de setembre de 1981

El xiulet de bedoll

Jyväskylä —La petita ciutat, centre industrial i universitari, es troba enmig dels llacs finlandesos, aigües taciturnes, boscos de coníferes i bedolls clars com les nits d'estiu, un encant punyent i alhora fort com la fusta que fa una olor bona i fresca. Aquí l'Europa de l'Est, de la qual es parla, no és danubiana, sinó russa-bàltica-escandinava; Finlàndia, que fa cinquanta anys va saber conservar la seva

llibertat lluitant amb un coratge èpic, està destinada a desenvolupar un paper important en el nou pol polític que s'està formant al bàltic, amb les seves barreges de cultures i la seva reaparició en l'escena internacional.

El tema recurrent és la unitat europea estesa fins a aquest nord-est, amb l'única oposició d'un diputat o exdiputat marxista, que somia una Finlàndia autosuficient, nacionalcomunista. Però sobretot es nota el cruixit, inquietant, de l'Estat soviètic. Un bielorús, Jakub Lopatko, denuncia la russificació de la seva pàtria i l'ucraïnès Oles Zavgorodni afegeix llenya al foc quan planta a la tarima la bandera groga i blava d'Ucraïna i n'evoca les glòries passades. Galina Starovoitova, russa, diputat al Parlament soviètic i experta en minories, ataca el PCUS i les insuficiències de la *perestroika* i declara que, davant de la nova situació, s'hauran de revisar els acords d'Hèlsinki i moltes fronteres europees s'hauran de tornar a discutir.

Els bàltics, els més directament afectats per aquest panorama, són una presència viva, plena d'empenya i d'humor. Quan pregunto si, més enllà de l'actual solidaritat antisoviètica, entre ells hi ha tensions latents, m'expliquen que el 1929 o 1930 uns quants estudiants letons van en-

trar a Estònia, van pujar al Suur-Munamäki, el turó més alt del Bàltic (317 metres), quatre metres més que el cim letó més alt, i van rebaixar aquells quatre metres a cop de pala per prendre el rècord als estonians, que d'altra banda el van recuperar de seguida, apilonant de nou a dalt els quatre metres de terra i a més afegint-hi una torre. [...]

En aquest vent bàltic de llibertat també hi bufa inquietud. Sembla que es dóna per descomptada la dissolució de l'URSS, però em sembla que aquesta perspectiva també pot comportar negres amenaces. Quan se sent a dir que es podrien tornar a discutir, i per tant reivindicar, les fronteres, quan se sent parlar de sentiments nacionals que ressurgeixen legítimament, però que fàcilment es carreguen de ressentiments, apareix l'espectre de possibles futures guerres nacionals, les mateixes que ens pensàvem que s'havien acabat i que ja eren impossibles per sempre i que potser només havien quedat bloquejades per l'espectre d'un conflicte mundial. Galina Starovoitova diu que els pobles són eternals; en canvi, només duren una mica més que els individus i és just estimar-los, però no idolatrar-los. Tampoc no em sembla justa la ingrata indiferència respecte a Gorbatsxov i

el seu intent de gestionar de manera ordenada i gradual, també en interès del món, la transformació de l'URSS; com gairebé tots els que fan una bona acció valenta, s'arrisca a ser castigat.

L'internacionalisme proletari es va corrompre com a instrument de domini, però va crear una consciència supranacional que és extraordinàriament necessària si no es vol que l'alliberament del 89 també comporti regressions. En aquest sentit, no s'ha de perdre l'herència ideal del socialisme i calen tots els esforços per fer que la unitat europea es concreti al màxim [...].

Mentre dic aquestes coses, trobo la desaprovació d'un vell pagès finlandès, un veterocomunista aïllacionista que sosté enèrgicament tesis mal vistes per la totalitat dels presents; potser recorda els temps durs per als comunistes finesos, els durs camps de concentració en els quals molts van acabar després de la guerra civil del 1918. Però no li dec ser del tot antipàtic; al final de la conversa, surt, talla una branca de bedoll, es treu un ganivet i es posa a feinejar i tallar, fins que m'ofereix un preciós xiulet decorat, que emet sons potents. Me'l poso a la butxaca amb agraïment, segur que la vida em donarà ocasions de fer-lo servir.

1 de juliol de 1990